

2018 – DOSARELE PATRIMONIULUI (X):

Lumina vine de la Sadu? - Salvați ecomuzeul energetic acum!

- trăiește opera și moare numele omului ... - tramvaiul electric o calamitate?

Dosarele Patrimoniului (X) UNESCO

Anul european al patrimoniului
2018
Romanian Villages
Explore a village and discover centuries old architecture and traditional ways of life

Ecomuzeul de la Sadu I! De unde vine lumina?

MUZEUL ENERGETIC SADU I

MUZEUL UZINEI ELECTRICE DIN SIBIU MDCCCXCVI SADU I

monument istoric?

politica este productul rațiunii, iar ...
poezia trebuie să fie productul fanteziei

Susținând că „politica este un product al rațiunii, poezia este și trebuie să fie un product al fanteziei - altfel nu are material: una, dar, exclude pe cealaltă”, Titu Maiorescu revizua teoria estetică din 1866. În noțiunea de politică, mentorul *Junimii* considera **patriotismul „ca element de acțiune politică”**, recunoscând că „patriotismul a devenit unul din izvoarele poeziei lui Goga și-l inspiră în modul cel mai firesc”. Octavian Goga prezenta figuri obișnuite din popor, care prin activitatea lor aduceau o „iluminare și strălucire extraordinară”, contribuind la lupta pentru apărarea patrimoniului național.

Tineretului nu i se prezintă evoluția lentă a tehnicii, în ultimele secole. În Sibiul anului 1589, regulamentul urban avea o regulă: «**Cel care va fi prins pe stradă după ora nouă, mai ales fără lumină (...)** acela va fi dus imediat de străji la primărie». La 1771 s-au instalat primele 3 lanterne în tunelul din Piața Mică, păzite de străji pentru a împiedica trecătorii să-și facă nevoile în pasaj. După vizita în Sibiu a împăratului Francisc I (1817), o propunere privind iluminarea a fost respinsă cu argumentul: «**un cetățean de bună credință se duce la culcare când se întunecă iar pentru un cetățean necinstit care umblă noaptea, nu merită să fie cheltuiți bani**”. Prima vecinătate care introduce lămpi cu ulei a fost cea de pe str. Tipografilor (Wiesengasse). Abia în 1862, se trecea la lămpi mai economice, cu gaz lampant. În secolul XIX numit „secolul națiunilor”, energia seculară utilizată era „aburul”, atunci punându-se bazele secolului XX-lea, supranumit secolul „extremelor”

și al „**electricității**”. În anii 1880 erau construite multe rețele electrice, două tabere fiind într-o concurență acerbă, un adevărat conflict cunoscut ca „**războiul curentilor**”; Thomas Edison susținea curentul continuu, iar Nikola Tesla și George Westinghouse promovau curentul alternativ. Provocarea, finalului de secol XIX, a fost distribuția energiei electrice la distanțe mari, soluția economică fiind descoperită în binomul curent alternativ – transformator electric „tehnologie care va impune electricitatea în fața oricărei alte forme de energie, influențând radical evoluția umanității”. Prima rețea comercială în curent alternativ monofazat a fost inaugurată la Roma, la 4 iulie 1892. Introducerea „**noului iluminat**” nu a fost ușoară, în 1892 consilierii orașului Târgu Mureș respingând inițiativa primarului Geréb Béla. Și consilierii primăriei București (în 1894) considerau «**tramvaiul electric „o calamitate pentru public**, pentru că firele electrice pot trăsni oameni și animale»». Primele localități rurale care s-au racordat la rețeaua electrică au fost: 1893 comuna Topleş (Caraș-Severin), 1897-Sadu (Sibiu), 1901-Gușterița, 1905-Turnișor, 1907-Șura Mare și 1908-Ocna Sibiului.

Din excepționala lucrare a ing. Marcel Stancu „**Sibiul și electrificarea României. Cronică ilustrată (1891-2013)**” aflăm multe despre istoria ținutului sibian. Relevant este că Sibiul se numără printre puținele care s-au electrificat în regie proprie: **Sibiu – 1896**, Oradea – 1902, Sighișoara – 1903, Bistrița – 1913. În „Cuvântul înainte”, autorul incita la lectură prin întrebări provocatoare: «”Știați, de exemplu, că ... A fost bombardată hidrocentrala Sadu I în timpul primului război mondial? De ce electricitatea a distrus orga veche a bisericii evanghelice din Sibiu? ... Vă puteți imagina că simbolul Sibiului – Turnul Sfatului – a fost în pericol de a fi demolat pentru a face loc tramvaiului? ...». Puțini ingineri au depășit pragul anonimatului, aici cuvenindu-se amintită cuvântarea prof. ing. Mihail Manoilescu, în ședința Senatului (19 febr. 1937): „Inginerul este prin însăși firea sa întreagă un mare anonim. ... Căci inginerii care capătă popularitate, o obțin pe căi laterale care au puține în comun cu ingineria ... prin însăși menirea lor inginerii se ilustrează prin operele pe care le fac. Ei clădesc orașe, linii ferate, poduri, uzine, căi navigabile: pretutindeni trăiește opera și moare numele omului; căci de numele omului n-a auzit poate nimeni, niciodată. Este o tragedie întreagă în această condamnare la tăcere și obscuritate”. Un vizitator scria în cartea de onoare a muzeului electro-energeticii sibiene „**Sigmund Dachler**” din Sadu: „**istoria tehnicii fascinează pe toată lumea, indiferent de formația profesională. Totul e să ai suflet și dorință**”. Dezvoltarea ținutului sibian nu poate fi înțeleasă fără a cunoaște activitatea sighișoreanului **dr. Carl Wolff** (1849-1929). Doctor în drept, la conducerea băncii Hermannstädter Allgemeine Sparkassa (Sibiu), a înțeles rolul instituțiilor de credit în dezvoltarea economiei. Dorind oprirea exodului de populație, a stimulat dezvoltarea infrastructurii regionale, utilizând excedentul bancar în creditarea proiectelor. Astfel, a finanțat proiectul liniei ferate Vinț – Sibiu – Făgăraș cu ramificație spre Turnu Roșu, a sprijinit elaborarea studiului „**Navigațiunea pe Olt și importanța ei pentru Ungaria și România**” (vizând legarea Oltului cu Mureșul printr-un canal navigabil pentru circulația mărfurilor), a contribuit la realizarea căii ferate înguste Sibiu – Agnita – Sighișoara (1910) și – nu în ultimul rând – a sprijinit combaterea crizei prin electrificarea zonei Sibiului, el fiind unul din fondatorii Societății Uzinei Electrice din Sibiu-Hermannstädter Elektrizitätswerk. Vizitarea grandioasei expoziții de Electro-Tehnică Internațională - în Frankfurt pe Main (1891) - de o delegație sibiană a

fost de o importanță crucială. Prin venirea în Sibiu (1892) a savantului german Oskar von Miller s-a demarat proiectul, acesta obținând licența comercială (1895), implementarea fiind finanțată prin subscripția publică de 450.000 de florini (829 de acțiuni a 500 florini fiecare). Lucrările începute la 1 iunie 1895 au fost finalizate și inaugurate - în **16 decembrie 1896** -, Sibiul, Cisnădia și Sadu beneficiind de noua uzină electrică de la Sadu I, prima din Transilvania și viitoarea Românie Mare. Ulterior, Miller descria dificultatea amenajărilor râului Sadu, „**deoarece nu existau drumuri, ci doar poteci**, fiind necesare atelaje alcătuite din perechi de bivoli sau de boi”. În 1896, jumătate din imobilele Sibiului erau racordate la rețeaua electrică.

Un om - cu minima experiență a orientării - știe că lumina zorilor vine de la răsărit, în timp ce bunul creștin susține că „**lumina divină risipește întunericul**”. Tribuniștii anului 1884 susțineau că “**soarele răsare de la București**”, dar în 1896, sibienii știau că lumina vine de la Sadu. După 122 de ani, hidrocentrala Sadu I funcționează perfect, fiind una din ultimele uzine de acest tip din Europa (și poate chiar din lume), care păstrează utilaje originale. Deși procedura de clasare a fost demarată de Direcția de Cultură Sibiu, hidrocentrala nu este monument istoric; în lipsa unui extras de carte funciară, societatea Hidroelectrică S.A. poate oricând să decidă demolarea și valorificarea componentelor. În 2012, Hidroelectrică S.A. intra în insolvență, ieșind abia în 2017 din procesul ce putea conduce la dispariția celui mai inedit element de patrimoniu tehnic din România. Considerată printre primele hidrocentrale din lume integrate cu transportul energiei la distanță, Sadu I deține cel mai mare și important muzeu al hidroenergeticii, recunoscut de toți specialiștii în domeniu pentru mulțimea unicităților păstrate aici. Fiind prima centrală electrică mixtă, această centrală a fost modelul dezvoltării sistemului energetic românesc, Sadu I putând fi integrată și pe listele patrimoniului ... UNESCO!

Știați că modelul sistemului energetic Sadu I a fost preluat pentru electrificarea unor zone din Germania?

De ce Sadu I nu este pe lista monumentelor istorice înscrise în Patrimoniul Cultural Național al României?

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/dosarele-patrimoniului-x-lumina-vine-de-la-sadu-salvati-ecomuzeul-energetic-acum-traieste-opera-si-moare-numele-omului--tramvaiul-electric-o-calamitate-138298.html>

În: Tribuna, 21 septembrie 2018